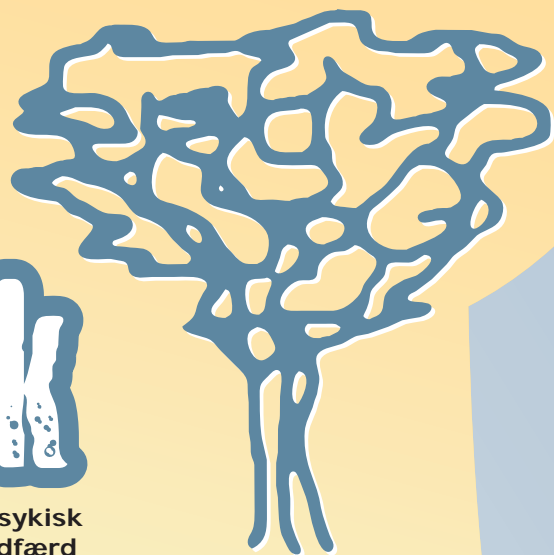

Nyhedsbrev

Vidensteam.dk

Nyhedsbrev fra det landsdækkende Vidensteam vedrørende Psykisk Handicappede og Senhjerneskedede med Problemskabende Adfærd

Tid til eftertanke

I lyset af kommunalreformen kaster Henning Olesen i denne kronik et tilbageblik på tidligere reformer. Hvilken betydning fik de for de udviklingshæmmede, og hvorfor er den reform vi står overfor i dag anderledes?

Af Henning Olesen, exam. pæd. i almen pædagogik, cand.pæd.psyk.

Amterne nedlæggelse og den nye kommunalreform træder i kraft om bare et øjeblik. Derfor er det passende med et tilbageblik. Til dengang Statens Særforsorg blev nedlagt og overdrog sine ydelser til Amterne. Altså et tilbageblik til den sidste store kommunalreforms gennemførelse for over 25 år siden i 1980. Også dengang var der betydelige betænkeligheder ved, at man udlagde statens daværende særforsorg. Mange mente, at i et amtlig regi ville en samlet indsats blive splittet op i for små enheder. At det ville blive umuligt at få lavet en sammenhængende og ansvarlig indsats over for de borgere, der også fremover havde brug for det.

Statsanstalterne

En af de største udfordringer som amterne gav sig i kast med var en afmontering af de store statsanstalter. Institutioner som Ebberødgård, Bregninge og Hammer

Bakker blev omdannet til langt mindre enheder og spredt ud over kommunerne i de enkelte amter. Til dag og døgnfællesskaber frem for helhedsinstitutioner. Denne afmontering af de store statslige institutioner var dog allerede lige så stille sat i gang fra midten af 1960'erne, og var først og fremmest begrundet i et nærheds- og normaliseringsprincip.

Fra hvide kitler til socialpædagogik

Her skal fremhæves et aspekt af nedlæggelsen af de store statsinstitutioner, som med tidens tand er blevet noget overset. Dette oversete skift gik fra en hospitaliseret tankegang og 'hvidkitlet' hierarkisk struktur til et socialpædagogisk princip, der byggede på en reformpædagogisk tradition og tankesæt, og som i sin opbygning havde en flad ledelsesstruktur. Det var et vigtigt paradigmeskift, der fik stor indflydelse på 'de åndssvages' fremtid.

Fra åndssvag til udviklingshæmmede

Denne ændring fik en revolutionerende indflydelse på holdningen til 'de åndssvage'. Hidtil havde de været underlagt et hospitalshierarki, der fokuserede på fejlapparatsmodellen og betragtede dem som syge patienter uden, eller med et meget ringe, udviklingspotentiale. Man var under dette

hierarki i årene før reformen gået i gang med at etablere et klientforhold frem for at betragte den åndssvage som patient. Ligesom man forsøgte, at "hjemliggøre" de store afdelinger på de statslige institutioner. Men tankerne blev først for alvor ført ud i livet, da det pessimistiske menneskesyn i det efterfølgende pædagogiske miljø blev afløst af et mere positivt menneskesyn, hvor man anså 'den åndssvage' for at have et udviklingspotentiale. Det byggede på en forståelse af, at der altid er en styrende samspilsfunktion mellem den enkelte, dennes omgivelser samt pædagogen. Et samspil, hvor pædagogen må arbejde med hele personlighedsudviklingen og trivsel hos den enkelte person. De åndssvage blev nu evnesvage og senere udviklingshæmmede med udviklingsmuligheder.

Normalitet og retssikkerhed

Dette skift i holdningen faldt sammen med, at normalitetsbegrebet blev udvidet og at retssikkerheden blev øget. Med andre ord kom normalitetsbegrebet og retssikkerheden naturligt til også at omfatte minoritetsgrupper. Man kunne hurtigt iagttage de positive resultater af det nye menneskesyn og den forandrede praksis. De fleste udviklingshæmmede fik livsbetingelser, som de ikke havde haft

før. De såkaldte 'evigt rokkende åndssvage', som man så i centralinstitutionerne, blev et næsten ukendt fænomen i de nye miniinstitutioner. Mange udviklingshæmmede, som før havde været udadreagerende eller selvskadende, ændrede også deres adfærd som resultat af en anderledes positiv relation mellem den udviklingshæmmede og det pædagogiske personale.

Samklang mellem ledelse og pædagoger

Paradigmeskiftet og den mere udviklingsorienterede og humane forståelse for de åndssvages muligheder var et resultat af en samklang mellem en udsædvanlig fremsynet og progressiv topledelse i Statens Åndssvageforsorg, ført an af forsorgschef N.E. Bank-Mikkelsen, og en nedefra kommende påvirkning, der havde sit udspring i en reformpædagogisk forståelsesramme blandt pædagogerne. Et holdningsmæssigt paradigmeskift der tog sin spæde begyndelse allerede i 1950'erne, men som først blev endelig udmøntet i den ydre struktur i 1990'erne.

Den nuværende reform

Det er udsædvanligt, at en topledelse er så forudseende og forandringsparat, som den daværende forsorgschef Bank-Mikkelsen var. Nu hvor amterne skal nedlægges, ville det have været rart at kunne nævne en fra amternes

Antipsykiatri

»Tiden«, Jacob Kjeldberg, Landsbyen Sølund

topledelse, som havde det samme format som ham. For der er en markant forskel i de bagvedliggende intentioner på de to reformer. Bank-Mikkelsens forestilling om forandring tog udgangspunkt i det menneskelige aspekt, og ville først derefter tage fat i strukturen. Det modsatte gælder hans efterfølgere. De har særligt i de sidste år været mere

interesserede i ledelsesmodeller og kontrolforanstaltninger end i at skabe frugtbare miljøer. Miljøer hvor man debatterer, udvikler og forsker i forskellige discipliner, for derved at kunne vidensbasere det pædagogiske arbejde.

De der kom i klemme
Selv om de udviklingshæmmedes vilkår er blevet afgørende bedret,

vokser træerne ikke ind i himlen. For de mange udviklingshæmmede er vilkårene forbedret, men vi må erkende, at et mindretal af udviklingshæmmede ikke har nydt godt af den ellers positive udvikling. Nogle af dem er kommet i klemme. Det er der flere grunde til.

Udvikling og dynamik er ikke godt for alle

En af de vigtigste årsager er måske, at mens udvikling og dynamik er et gode for de fleste af os, så gælder det ikke for alle udviklingshæmmede. Mange af dem har behov for struktur og forudsigelighed i hverdagen. Derfor kan en alt for ambitiøs påvirkning af dem give bagslag i form af en problematisk adfærd. Nogle udviklingshæmmede udsættes for større forventninger og udviklingsmål fra deres omgivelser, end de kan leve op til. Resultatet kan være en udad- eller indadrettede adfærd. Nogle gange af så voldsom karakter, at det fører til drastiske pædagogiske tiltag for den udviklingshæmmede. Ofte fordi det pædagogiske personale føler sig magtesløse og er nødt til at ty til en nødløsningssituation, som eksempelvis et enkeltmandsprojekt.

Antipsykiatrien

En anden bagside, af den ellers så positive udvikling og de forbedrede vilkår, handler om de udviklingshæmmede, der

har en dobbeltdiagnose, eksempelvis psykoser, depression, skizofreni, forskellige former for angstlidelser/fobier, udviklings- eller personlighedsforstyrrelser. Diagnoser der bl.a. kan føre til problemskabende adfærd i den ene eller anden form. Denne gruppe har været ekstra udsat siden antipsykiatribevægelsen blomstrede op i 1960'erne. Det var en bevægelse, der med god grund havde fokus på fejlmedicinering og den manglende vægt på socialpædagogik. Men den prægede også mange pædagoger, så de generelt blev modstandere af en kemisk behandling. En behandling som kan hjælpe denne gruppe udviklingshæmmede.

Fremtidens udfordring

Disse to eksempler udgør kun et groft rids over en problematik, som også fremover vil være en udfordring. Og historien synes at vise, at trods gode hensigter vil også den nuværende kommunalreform skabe nye grupper af udviklingshæmmede med problemadfærd. Det vil i den kommende årække vise sig, hvor mange, og om man fremover vil formå at samle denne restgruppe op.